

Soovitused eesti keele kui teise keele oskuse toetamiseks laagrites

Ukrainast saabunud laps ja noor

Sisukord

Sissejuhatus	2
Soovitused laagri läbiviijatele	3
Lisa 1. Eel-A1 keeleoskuse näitlikud tasemekirjeldused	5
Lisa 2. Metoodiline materjal, kirjandus, üldinfo jms	7

Sissejuhatus

Ukraina laste ja noorte kohanemist soodustavates projektlaagrites ja päevalaagrites pööratakse muude tegevuste hulgas tähelepanu ka eesti keele oskust algtasemel arendavatele mängulistele tegevustele ning luuakse eestikeelne suhtluskeskkond, et toetada laste ja noore kiiremat kohanemist eesti keele ja kultuuriruumiga ning valmidust siseneda eestikeelsesse formaal- ja mitteformaalõppesse.

Eesti keele algõpe ja eestikeelne suhtluskeskkond aitab Eestisse saabunud lastel ja noortel end meie keele- ja kultuuriruumis mugavamalt tunda ning igapäevaeluga paremini toime tulla, kui lapse või noore pere peaks soovima oma lähituleviku Eestiga siduda.

Soovitused on mõeldud **esmise eesti keele kui teise keele algõppe korraldamiseks, mänguliseks ja lõimitud eesti keele õppeks Ukrainast saabunud lastele ja noortele projekti- ja päevalaagrites.**

Soovitustest leiate nõuandeid laagri läbiviijatele, samuti eel-A1 keeleoskuse näitlikud tasemekirjeldused ning lühiülevaate info-, abi- ja metoodilistest materjalidest, mis võiksid vajadusel toetada laagri läbiviijaid mängulise algtasemel keeleõppe lõimimiseks laagri tegevustesse.

Info Ukrainast saabunud laste ja noorte haridustee Eestis jätkamise korralduslikes küsimustes on koondatud Haridus- ja Teadusministeeriumi veebilehele [Ukrainast saabunud laps ja noor Eestis](#), põhjalik juhend keeleõppe läbiviimiseks haridusasutustele [Soovitused eesti keele kui teise keele õppe läbiviimiseks kohanemisperioodil](#) ning metoodiline tugi, mis täieneb Haridus- ja Noorteameti veebilehel [Abimaterjalid Ukraina teema käsitlemiseks haridusasutustes](#).

Soovitused laagri läbiviijatele

- Projektlaager ja päevalaager on suurepärane võimalus lõimitult koos muude tegevustega eesti keele omandamist ja õpet toetada, kuid see tegevus vajab veidi eelnevat läbi mõtlemist ja eesmärgistamist.
- Eesti keele kui teise keele eesmärgistatud mängulist ja tegevustesse lõimitud õpet soovitame laagris läbi viia nt iga laagripäeva hommikul umbes 20-45 minutit olenevalt laste ja noorte valmisolekust õppida eesti keelt (tegevuste hulka võiksid kuuluda lihtsad laulud, päevaplaani, tegevusplakati, meeleoluplakati vms koostamine, mängud sõnakaartidega, muud sõnamängud, keeleõppeks kohandatud bingo, lastele sobivad seltskondlikud või meeskonnamängud, kus mängus tuleb kasutada lihtsaid üksikuid sõnu, väljendeid vms).
- Hommikuti võiks keeleõppe komponent olla lõimitud päeva sissejuhatusse või siis nn hommikuringi, nt päeva teemale sobiva sõnavara ülevaatamine (nt meri, elekter, loodus, liiklus vms). Samuti saab keeleõppemänge lõimida laagripäeva tegevuste sisse, nt lihtsad piltide ja sõnadega töölehed päeva teema kohta, mille alusel tehakse tegevustest kokkuvõtteid või antakse tagasisidet. Keeleoskuse toetamisele saab pöörata tähelepanu laagripäeva lõpus tagasisidestamise ringi ajal, nt meeleolu väljendavad piktogrammide, sõnad või lihtsad laused.
- Olenemata lapse või noore vanusest, on enamus eesti keele õppes täiesti algajad ning neil puudub suure tõenäosusega varasem kokkupuude eesti keelega. Vanusest tulenevalt valige sobiv sõnavara ja teema, kuid alustage ikka täitsa algusest (vt eel-A1 taseme eestikeelseid mugandatud osaoskuste kirjeldusi Lisast 1).
- Kui teil on kasutada üks konkreetne ruum laagripäeva sissejuhatamiseks, siis saab selles ruumis ka hommikuti mängulist keeleõpet korraldada. Ruum võiks olla vastavalt vajadusele kiiresti ümber paigutatav, ruumis peaks saama vabalt liikuda, ruumis võiks olla audiovisuaalne tehnika, seintele peaks olema võimalus panna ja sinna jätta laagri toimumise ajaks keeleõpet toetavaid materjale (nt lausemalle¹, vajalikku sõnavara, päevaplaane, grupitöid või muud sellist).
- Kui ühte konkreetset ruumi kasutada pole või kasutate väliala, siis võiks keeleõppeks olla kasutusel sõnakaardid, piktogrammide või nt lamineeritud A5-A4 suuruses piltidega ja sõnadega abimaterjalid, mis aitavad meenutada vajalikke sõnu või lausemalle. Ka õues saab mängida sõnavara õppimist toetavaid lihtsaid mängu kas paaris või suuremas rühmas.
- Hea ja kiiresti kasutatav abimaterjal keeleõppeks on ettevalmistatud töölehed piltide, sõnade ja väljenditega või plakatilaadsed A1 paberid kas juba eelnevalt visualiseeritud või osaliselt täidetud lausemallidega. Koostage või varuge endale laagri teemadega seotud töölehti, pildimaterjali, erinevaid sõnakaarte, piktogramme, puhast paberit ja A1 suuruses paberit, mida lapsed/noored saaksid ise kujundada, „rääkivaid seinu“² luua ja päeva kokkuvõtteid koostada. Mängulised ja visualiseeritud tegevused toetavad igas vanuses lapsi ja noori eel-A1 tasemel eesti keele omandamist.
- Keeleõppe situatsioonis:
 - a) rääkige aeglasemalt, valige lihtsamaid sõnu ning kasutage lühemaid lauseid;
 - b) kasutage sõnade või tegevuste iseloomustamiseks näitlikustamist (pilte, piktogramme, imiteerige tegevusi, näidake ja nimetage asju koos jne);
 - c) ärge unustage sõnamängude koostamisel, et nimisõnade kõrval on olulised ka tegusõnad, mille abil saab kokku panna juba väiksemaid lausejupikesi;

¹ Lausemall on keeleõppes abivahend, kus kirjutatakse üles lause algused ja lõpp jäätakse keeleõppija „täita“, nt „Tere.....!“, „Minu nimi on....“, „Mina olen...“, „Palun anna mulle...“, „Olen täna kurb, sest....“, „Head aega!“

² „Rääkivad seinad“ on seintele paigutatud baassõnavara koos piltidega, nt „Hommik“, „Lõuna“, „Õhtu“, „Päevaplaan“, erinevad tegevused piltides ja sõnades jne.

- d) olge kannatlik ja andke Ukraina lastele/noortele võimalus proovida eesti keeles rääkida, st ka üksikute sõnade ütlemine või järgi kordamine on keeleoskuse arengu algus;
 - e) püüdke aru saada ka vigasest väljendustest, ärge parandage öeldut, vaid lihtsalt korrake sõna või lause õigesti üle;
 - f) olge positiivne, naeratage, julgustage ja kiitke väiksematki katset eesti keeles rääkida;
 - g) juhendage ka laagris olevat eesti keelt emakeelena kõnelevat last, kuidas Ukraina lapse või noore keeleoskuse omandamist toetada konkreetses mängulises situatsioonis ning teadvustage neile nende rolli ka üldisemalt juba laagri alguses;
 - h) järgige, et grupid laagri tegevustes ja grupitöös oleksid moodustatud nii eesti keelt emakeelena kõnelevatest lastest/noortest kui ka Ukraina lastest/noortest segamini, et soodustada üksteisega suhtlemist.
- Kasutage laagris lõbusaid või isikupäraseid nimesilte (nt kleepsuga rõivaste külge), et lapsed õpiksid kiiresti üksteist tundma ja ka õpetaja õpiks laste nimed ruttu ära. Nimesildid aitavad paremini läbi viia erinevaid mängulisi keeleõppe tegevusi. Ukraina-päraste nimede hääldamisel ja kirjutamisel saab abi [teiskeelsete nimede hääldamise juhistest](#) (Ukraina nimed lk 14), [Ukraina nimede kirjutamisest](#) ja [ukraina-eesti tähetabelist](#).
 - Eesti keele kui teise keele õppimise toetamisel soovitame kindlasti lähtuda põhimõttest, et iga lapse või noorega kokku puutuv täiskasvanu on samal ajal ka keeleõpetaja, st üks inimene ja üks keel (nt kui noorsootöötaja Mari on lapse või noorega alustanud suhtlemist eesti keeles, siis on soovitatav tal kogu aeg lapse või noorega eesti keeles suhelda). Noorele keeleõppijale saab kiiresti selgeks, et kindlas olukorras või kindlate vestluskaaslastega räägitakse kindlat keelt.
 - Sõnavara arendamisel ja vajadusel õppematerjalide koostamisel soovitame kasutada [Keeleveebis õpetaja tööriista](#) noore keeleõppija alajaotusi (eel-A1 taseme kohta). Sealt saab inspiratsiooni, millised nimisõnad ja tegusõnad või lausejupid on algajale keeleõppijale võimetekohased.
 - Siduge mänguline keeleõppe laagripäeva tegevustega või päeva teemaga, nt saate lastele anda väikese valiku töölehel nimisõnadest, tegusõnadest (koos piltidega), lausemallidest või lihtsatest dialoogidest laagripäeva hommikul kätte ning siis neid sõnu ka tegevustes või lõimitud mängulises keeleõppes kasutada. Sõnavara maht ei tohiks olla suur (mitte üle 20 sõna, väljendi ja lausejupi), nt 10-15 sõna koos piltidega, lühidialoogid (4-6 rida lühilauseid) ja/või mõned lausemallid, mida sellel päeval kõige rohkem kasutatakse.
 - Keeleoskuse arendamiseks, kui see sobib laagri tegevuste ja päeva teemaga kokku, võib kasutada ka lihtsas eesti keeles multifilme (nt „Jänku Juss“ vms) ja veebipõhist iseseisvat keeleõpet (nt Keeleklikk) või sõnamänge (nt „Alias“, „Wordle“, „Bingo piltide või sõnadega“ vms), sh veebipõhiseid sõnamänge.

Tutvu keeleoskuse algtaseme kirjeldusega **Lisas 1**.

Laagri läbiviijaid toetavad materjalid mängulisest keeleõppest leiate **Lisast 2**.

Lisa 1. Eel-A1 keeleoskuse näitlikud tasemekirjeldused

Alates 2020. aastast lisab Euroopa keeleõppe raamdokument senisele keeleoskustasemete süsteemile uue taseme: eel-A1. See tase kirjeldab täiskasvanud keeleõppija kõige esmast keeleoskust, mis on poolel teel tasemele A1. Eel-A1 taseme kirjeldused võivad aidata esmase eesti keele oskuse arendamisel seada sobivaid eesmärgi. Nagu taseme kirjeldustest nähtub, on rõhk esmasel suulisel suhtlusel.

Ukrainast saabunud õppijad on eri vanuses ja eri valmisolekuga eesti keelt omandada. Seetõttu julgustame laagri läbiviijaid valida just need tasemekirjeldused, mis on laste/noorte seisukohast kõige sobilikumad, ning kõrvale jätma need, mis pole õppijatele (veel) jõukohased või nende vahetute vajaduste valguses kõige otstarbekamad. All olevaid, küll täiskasvanute keeleoskuse kirjeldamiseks sõnastatud tasemekirjeldusi, võib laste/noorte vanusest lähtuvalt mugandada.

Kuulamine

- ✓ Mõistab lühikesi, väga lihtsaid küsimusi ja väiteid, mida vajadusel korratakse ning mis on esitatud aeglaselt ja selgelt koos visuaalsete vahendite või žestidega, mis toetavad arusaamist.
- ✓ Tunneb ära igapäevaseid tuttavaid sõnu selgelt piiritletud, tuttavas või igapäevases olukorras, kui esitus on aeglane ja selge.
- ✓ Tunneb ära arvud, hinnad, kuu- ja nädalapäevad tuttavas, igapäevases olukorras, kui esitus on aeglane ja selge.
- ✓ Mõistab selgeid ja lihtsaid tegevusjuhiseid, nt „Peatu“, „Sulge uks“ jne, kui need esitatakse aeglaselt ja silmast silma, illustreeritakse piltide või žestidega ja vajadusel korratakse.

Lugemine

- ✓ Tunneb ära tuttavat sõnad, mida illustreerivad pildid, näiteks kiirtoidurestorani menüüs või tuttavate sõnadega pildiraamatus.
- ✓ Mõistab, mis sündmusele teda kirja, kaardi või e-kirjaga kutsutakse, mis päeval, ajal ja kohas sündmus toimub.
- ✓ Mõistab aegu ja kohti sõprade või kolleegide saadetud väga lihtsates teadetes ja tekstisõnumites (nt „Tagasi kell 16.00“ või „Koosolekuruumis“), kui neis ei ole lühendeid.
- ✓ Mõistab lihtsaid igapäevaseid silte, nt „Parkimine“, „Jaam“, „Söögituba“.
- ✓ Leiab infot kohtade, aegade ja hindade kohta plakatitelt, reklaamlehtedelt ja teadetest.
- ✓ Mõistab väga lühikesi lihtsaid juhiseid tuttava igapäevaolukorra kohta (nt „Parkimine keelatud“, „Toidu ja joogi kaasavõtmine keelatud“), eriti kui juhised on illustreeritud.
- ✓ Oskab tuletada sõna tähendust selle juures oleva pildi või sümboli abil.

Rääkimine

- ✓ Oskab kasutada lühikesi väljendeid enda kohta, anda lihtsat enesekohast infot (nt nimi, aadress, pereliikmed, rahvus).
- ✓ Oskab ennast kirjeldada (nt öelda nime ja vanust, nimetada pereliikmeid) lihtsate sõnade ja kinnistunud väljenditega, kui tal on aega ette valmistada.

- ✓ Oskab väljendada oma tundeid lihtsate omadussõnadega (nt õnnelik, väsinud) ja kehakeele abil.
- ✓ Oskab esemele osutades küsida, mis see on.
- ✓ Oskab küsida ja vastata küsimustele enda ja oma igapäevategevuste kohta, kasutades lühikesi kinnistunud väljendeid ja infot toetavaid žeste.
- ✓ Mõistab lihtsaid küsimusi enda kohta (nt nimi, vanus, aadress), kui küsimus esitatakse aeglaselt ja selgelt.
- ✓ Mõistab lihtsaid isikuandmeid (nt nimi, vanus, elukoht, päritolu), kui vestluskaaslased tutvustavad end aeglaselt ja selgelt, pöördudes otse tema poole, ning mõistab, kui temalt küsitakse sama infot, kuigi võib paluda küsimusi korrata.
- ✓ Mõistab tuttavaid sõnu ja tunneb ära põhiinfo (nt arvud, hinnad, kuu- ja nädalapäevad), kui räägitakse väga aeglaselt ja vajaduse korral öeldut korrates.
- ✓ Mõistab ja oskab kasutada elementaarseid juurdunud väljendeid, nt „jah“, „ei“, „vabandage“, „palun“, „tänan“, „tänan, ei“, „kahju“.
- ✓ Mõistab lihtsaid tervitusi.
- ✓ Oskab lihtsal viisil tervitada, öelda oma nime ja hüvasti jätta.
- ✓ Oskab sooritada lihtsamaid oste ja/või tellida toitu või jooki, kui saab asjale osutada või kasutada žeste.
- ✓ Oskab öelda oma nime ja küsida teistelt nende nime.
- ✓ Oskab kasutada ja mõistab lihtsaid arve igapäevavestluses.
- ✓ Oskab küsida ning öelda nädalapäeva, aega ja kuupäeva.
- ✓ Oskab küsida ja öelda sünnikuupäeva.
- ✓ Oskab küsida ja öelda telefoninumbrit.
- ✓ Oskab öelda oma vanust ja küsida teiste vanust.
- ✓ Oskab info saamiseks küsida väga lihtsaid küsimusi (nt „Mis see on?“) ja mõistab ühe- või kahesõnalisi vastuseid.

Kirjutamine

- ✓ Oskab anda lihtsat isiklikku infot (nt nimi, aadress, rahvus) nt sõnaraamatu toel.
- ✓ Oskab sõnaraamatu abil lühikeste fraasidena plangil või sõnumis edasi anda põhiinfot (nt nimi, aadress, pereliikmed).

Lisa 2. Metoodiline materjal, kirjandus, üldinfo jms

1. [Mängime eesti keeles!](#) (metoodiline juhend ja soovitused keeleõppeks)
2. [MUDILA – laulud, mängud ja multikad](#)
3. [Muki mängud](#) (lihtsad mängulised ülesanded tähtede ja arvudega 6–9aastastele)
4. [Keelemängud lasteaiale](#) (valik keeleõppemänge väiksematele lastele)
5. [Eesti keele õppematerjal ukrainlastele](#) (õppematerjal on loodud pigem täiskasvanutele, kuid seda võiks kasutada ka vanemate õpilaste keeleõppeks)
6. Meedikanalid:
 - [Lastekraan | ERR](#) (lastesaated, multifilmid jms)
 - [Lastekas \(tv3.ee\)](#)
 - [ERRi videoklipid](#) (YouTube)
 - [Jänku Jussi](#) multifilmid (Lastekas)
 - [Sesame Street](#) (YouTube'is ingliskeelsed multifilmid, millest saab inspiratsiooni lihtsa ja lapsepärase keeleõppe läbiviimiseks)
7. [Eesti keele klubi käsiraamat](#) (keelekлубi metoodiline juhend ja keeleõppemängud)
8. [Keelekohvik – vaba suhtlus vabas õhkkonnas](#) (metoodiline juhend ja keeleõppemängud)
9. [Keeleõpetaja laagri raamat](#) (käsiraamat laagris keeleõppe korraldamiseks, sh 90 valmis mängu kirjeldust pikkusega 10-30 minutit)
10. [Sõnaveeb: Õpetaja tööriistad](#)
11. [Sõnaveeb: Õpime eesti keelt](#)
12. [Sõnaveeb: Keelemängud](#)
13. [Rahvused Eestis. Ukrainlased](#)
14. [Alpa kids](#) (kultuuripõhiseid digiõppemänge 2-8aastastele lastele eesti keeles)
15. [KEELEKLIKK](#) (internetipõhine eesti keele kursus algajatele (tasemel 0-A2))
16. [Mängime ja keel saab selgeks!](#) (Keeleõppemängude kogumik 150 valmis mänguga. Abiks 1.–9. klassi õpilaste õpetamisel, eesmärgiga arendada eesti keele oskust 0–A2 tasemel. Raamatukauplustes saadaval trükisena.)
17. [Tasuta prinditavad mängud](#) (NUPU sõnakaardid nii veebis kui trükisena, bingo jms)

Valik materjale kiirelt läbiviidavatest keeleõppemängudest:

Valik sõnakaartide näiteid:

